

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Bodnar, *20 rekomendacji RPO. Adam Bodnar o sposobach rozwiązywania problemu mowy nienawiści*.

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III

Źródło: Markus Winkler, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Analiza źródeł**”.

Szukając odpowiedzi na tytułowe pytanie, trzeba podkreślić jego wieloaspektowość. Jeżeli mielibyśmy do czynienia z pojedynczymi zdaniami, sprawa wydaje się prosta – przedstawiony został fakt albo opinia. Jeżeli jednak analizujemy zdania złożone, może się okazać, że jedna część wyraża opinię, a druga wskazuje na fakt. Jak zatem wtedy odpowiedzieć na pytanie: „Fakt czy opinia?”. W tej serii materiałów przybliżamy schemat postępowania, który w tym pomoże.

Twoje cele

- Przeanalizujesz fragmenty tekstu publicystycznego Agnieszki Skieterskiej i Tomasza Bieleckiego *Kosowo jest już niepodległe* i wskażesz zawarte w nim fakty oraz opinie.
- Dokonasz selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego.
- Przedstawisz wnioski z analizy materiału.

Dla zainteresowanych

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część I

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część II

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część IV

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część V

Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część VI

Wprowadzenie do analizy

Tak naprawdę ocenić można pojedynczą myśl, gdyż tylko ona ma charakter prosty i umożliwiający jednoznaczną odpowiedź. Czytając zatem dłuższy tekst publicystyczny, nie należy badać pojedynczych zdań, ale szukać samodzielnych myśli. To właśnie one zawierają w sobie albo **fakt**, albo **opinię**. Postępując w ten sposób, nawet najbardziej skomplikowana struktura zdaniowa nie będzie stanowić problemu w wydaniu oceny o jej charakterze – nawet w przypadku gdy jedno zdanie ma wiele myśli, nie stanowi to żadnego utrudnienia dla wydania oceny dla poszczególnych myśli.

Aby jednak dostrzec zawilość i pozorną łatwość zadania, jakie nas czeka, spróbujmy przestudiować przypadek wzajemnego uwikłania opinii i faktów. Jest on bodaj najsłynniejszym, jeśli chodzi o wymowę i konsekwencje.

Studium przypadku

29 stycznia 2005 r. w „Gazecie Wyborczej” opublikowano artykuł Wojciecha Czuchnowskiego, zatytułowany *Ubecka lista krąży po Polsce*. Artykuł ukazywał kulisy wyniesienia z archiwów IPN-u i rozpowszechnienia przez Bronisława Wildsteina wśród dziennikarzy indeksu katalogowego archiwalnych zasobów akt. Na liście – która nie była listą tajnych współpracowników UB – znajdowało się około 240 tys. nazwisk, w tym m.in. mecenasa Krzysztofa Piesiewicza, prof. Jadwigi Staniszkis, prof. Andrzeja Paczkowskiego (który już wtedy miał status pokrzywdzonego) i zmarłego prof. Tomasza Strzembosza. W ten sam dzień nagrano program Jacka Żakowskiego „Summa zdarzeń”, m.in. z udziałem prof. Staniszkis, a kilka godzin przed jego nagraniem red. Żakowski poinformował profesor, że jest ona na liście. W tym samym czasie (jeszcze przed nagraniem) prof. Andrzej Friszke po zapoznaniu się z teczką prof. Staniszkis wskazał, że zawarte tam dane uprawniają ją do wystąpienia o status pokrzywdzonej.

30 stycznia 2005 r. doszło do wyemitowania nagranych dzień wcześniej programów. W jego trakcie do publicznej wiadomości została podana informacja, że na liście (z tytułu „Gazety Wyborczej” wiemy, że „ubeckiej”) znajduje się nazwisko prof. Staniszkis. Na wizji profesor przeżywała dramat i szok. Natomiast obecny w programie Bronisław Wildstein zarzucał „Gazecie Wyborczej” manipulację i wprowadzanie

w błąd przez określenie „ubecka lista”. Według niego miało to na celu zbudowanie odpowiedniego napięcia i pozyskanie opinii społecznej dla sprzeciwu wobec lustracji.

Dzień później – 31 stycznia 2005 r. – prof. Staniszkis oświadczyła, że przypadek dotyczący listy został zmanipulowany, i osobiście udzieliła poparcia Wildsteinowi. Tego samego dnia prezes IPN-u, prof. Leon Kieres, udzielił wywiadu „Rzeczpospolitej”, w którym oświadczył, że cały indeks katalogowy był jawny i służył jako materiał porządkujący zasoby IPN-u. Wyraził jednocześnie opinię, że nazwanie go listą agentów czy ubecką to sprawa skandaliczna.

Pozostałe szczegóły sprawy wydają się niepotrzebne – istota leży w tytule artykułu. Nie jest przecież bez znaczenia, że na pierwszej stronie jednego z najważniejszych polskich dzienników umieszczono sformułowanie, które sugerowało, iż mamy do czynienia z faktem. Konstrukcja zdania nie zawierała żadnych wątpliwości: stwierdzano coś, co jest, co się dzieje – że lista jest ubecka i że krąży. Jeżeli nawet krążenie listy okazało się faktem, to jednak to, co krążyło, nie było tym, o czym pisano... Wyrażenie opinii i nadanie jej statusu faktu sprawiło, że odbiór całego omawianego zagadnienia w społeczeństwie był inny, niż na to zasługiwał – bardziej radykalny i emocjonalny. Zatem gdyby tytuł brzmiał: „Coś, co jest odbierane jako lista ubecka, krąży po Polsce”, wszystko byłoby w porządku. Ostatecznie to, co wydaje się w tytule faktem, nim nie jest, bo nie ma elementu, który stanowiłby o jego znaczeniowym sensie.

Opisany przypadek to jedynie przykład podany jako wzór. Wystarczy jednak sięgnąć do dzienników lub tygodników (albo bacznie obserwować bieżące wydania) i zapoznać się z ich nagłówkami. Sprawa sama się wyjaśni.

Wracając do początkowego pytania: „Czym jest fakt, a czym jest opinia?”, można odpowiedzieć na nie, posługując się klasyczną definicją prawdy. Mówi ona, że „prawda to zgodność myśli z rzeczą”, a zatem zgodność tego, co mam w swoim umyśle na temat „jakiejś rzeczy”, ze stanem faktycznym „tej rzeczy”. Jeżeli zamiast słowa „prawda” wstawimy słowo „fakt”, uzyskamy odpowiedź na pierwszą część pytania. **Fakt** to sprawa rzeczywistości – coś, co się wydarzyło (bądź właśnie się wydarza), coś, czego źródła nie tkwią w mniemaniu, ale w obiektywnym stanie rzeczy. **Opinia** zaś to sprawa oceny, takiego bądź innego punktu widzenia, wedle którego każdy może zaprotestować i powiedzieć: „Mam na ten temat inne zdanie”.

Aby upewnić się, czy masz do czynienia z faktem czy też z opinią, zadaj jedno z dwóch pomocniczych pytań: „Co się wydarzyło?” bądź też „Jaka ocena została wypowiedziana?”.

Jeżeli do wyróżnionej myśli pasuje pytanie pierwsze, masz do czynienia z faktem. Jeżeli drugie – z opinią. Oczywiście pytania te można zadać na różne sposoby. Istotne jest jednak to, że pytanie sprawdzające status faktu pyta o coś, co realnie zaistniało w przeszłości bądź właśnie się wydarza. Pytanie sprawdzające status opinii pyta o to, co na temat danego faktu zostało powiedziane (nie dotyczy zaistnienia samego faktu, ale tego, jak go oceniono).

A teraz sprawdź się: wyłów fakty z morza opinii.

Fakt czy opinia – odkryj prawdę

Przeanalizuj fragmenty artykułu Agnieszki Skieterskiej i Tomasza Bieleckiego *Kosowo jest już niepodległe*, który ukazał się w „Gazecie Wyborczej” 18 lutego 2008 r. Analizowany tekst jest fragmentem relacji z proklamowania 17 lutego 2008 r. w Prisztinie niepodległości Kosowa – kraju do tej pory będącego częścią Serbii, zamieszkanego w 90 proc. przez Albańczyków. Tekst ma charakter relacji, a zatem wydaje się, iż powinien być opisem zaszłych wydarzeń. Jednak w miejscach, gdzie autorzy przytaczają wypowiedzi innych, fakty przeplatają się z opiniami. Na te fragmenty należy zwrócić szczególną uwagę.

Ćwiczenie 1

Wskaż, w których z przytoczonych zdań przedstawiono fakt, a w których opinię.

Wskazówka: Wczytaj się w nie, raczej nie skupiając się na sensie całości. Każde zdanie rozpatruj indywidualnie.

1. Od dziś Kosowo jest dumnym, niepodległym i wolnym krajem – mówił tłumom premier Hashim Thaci, który w czasie wojny z Serbami był jednym z dowódców Wyzwolenczej Armii Kosowa. fakt ☐ / opinia ☐
2. Przed wczorajszą fetą jego rząd wykupił w telewizjach spoty reklamowe i obkleił stolicę billboardami wzywającymi do „świętowania z godnością”. fakt ☐ / opinia ☐
3. Zapewniał, że Kosowo będzie państwem demokratycznym i wielonarodowym, przyjaznym dla żyjącej w nim mniejszości Serbów. fakt ☐ / opinia ☐
4. Wieczorem w powietrze wystrzelono 80 ton fajerwerków. fakt ☐ / opinia ☐
5. Atmosfera była gorąca, ale – wbrew wcześniejszym obawom – pokojowa. fakt ☐ /
opinia ☐
6. Udało się. fakt ☐ / opinia ☐
7. Ale chwile próby dopiero przed europejskim noworodkiem, bo niepodległość będzie miała smak słodko-kwaśny, jak wino „Niepodległość”, które knajpy, bary i restauracje strumieniami i zupełnie darmo rozlewały świętującym na ulicach Albańczykom. fakt ☐ / opinia ☐
8. – To największy dzień w naszej historii! fakt ☐ / opinia ☐
9. Nie liczę na cuda, ale bez niepodległości nic by się tu nie zmieniło – raduje się Vlora Rexhepi, która w centrum świętowała wczoraj ze znajomymi, mimo trzaskającego mrozu. fakt ☐ / opinia ☐
10. Nawet tacy jak ona, młodzi i nowocześni mieszkańcy Prisztiny założyli tradycyjne albańskie białe czapki, których nigdy nie noszą, uznając za przejaw prowincjonalizmu. fakt ☐ / opinia ☐
11. Vlora i jej rówieśnicy liczą na szybkie zmiany, tymczasem niemal wszystko – całe państwo – trzeba zbudować od nowa. fakt ☐ / opinia ☐
12. Kosowscy Albańczycy mają już dość tego, że ich słabi przywódcy od ośmiu lat głównie tylko wykonują polecenia szefów lokalnej misji ONZ. fakt ☐ / opinia ☐

13. 46 proc. pomocy trafiającej do bałkańskiego kraju idzie na pensje przedstawicieli instytucji międzynarodowych, którzy tu pracują. fakt ☐ / opinia ☐

14. W dwumilionowym kraju około 70 proc. społeczeństwa to ludzie przed trzydziestką, którzy ze swoim tymczasowym dokumentem podróży wydanym przez ONZ bez wiz mogą jechać tylko do Albanii, Macedonii i Czarnogóry. fakt ☐ / opinia ☐

15. – Żyjemy jak w klatce, mam nadzieję, że niedługo to się skończy – mówi 23-letni Ahmet. fakt ☐ / opinia ☐

16. Nowe państwo ma ułatwiony start do życia: już od lat społeczność międzynarodowa pompuje tutaj setki milionów dolarów. fakt ☐ / opinia ☐

17. Jeszcze przed deklaracją niepodległości uznanie Kosowa zapowiedziały USA oraz większość krajów Unii Europejskiej. fakt ☐ / opinia ☐

18. W pierwszej kolejności mają to zrobić Francja, Niemcy, Włochy i Wielka Brytania. fakt ☐ / opinia ☐

Porównaj swoje odpowiedzi z propozycjami innych uczniów w klasie. Zaweryfikujcie wspólnie swoje wskazania.

Słownik

fakt

(z łac. *factum* – uczynek, czyn); to, co zaszło lub zachodzi w rzeczywistości

opinia

przekonanie o czymś, pogląd na jakąś sprawę; sposób, w jaki oceniają kogoś inni

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z analizą przytoczonych zdań, która określa, czy wypowiedzi są faktami, czy też opiniami (niektóre z fragmentów mogą być faktem i opinią). Następnie sporządź w punktach notatkę, w której zawrzesz najważniejsze dla ciebie informacje.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

1

Zdanie 1.

„Od dziś Kosowo jest dumnym, niepodległym i wolnym krajem – mówił tłumom premier Hashim Thaci, który w czasie wojny z Serbami był jednym z dowódców Wyzwoleńczej Armii Kosowa.”

2

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

O charakterze całego zdania stanowi jego pierwsza część. Druga jest jakby przypisem do niego i pełni charakter wyjaśniający. Zdanie jest opinią z dwóch powodów: 1. duma w tym zdaniu użyta jest jako pojęcie wartościujące; 2. „niepodległość i wolność” były w momencie ich wprowadzania faktami deklaratywnymi i jednostronnymi.

3

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 2.

„Przed wczorajszą fetą jego rząd **wykupił w telewizjach spoty reklamowe i obkleił stolicę billboardami** wzywającymi do „świętowania z godnością”.”

4

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Jednoznaczny fakt – wskazanie na dwie przeszłe czynności.

5

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 3.

„**Zapewniał**, że Kosowo będzie państwem demokratycznym i wielonarodowym, przyjaznym dla żyjącej w nim mniejszości Serbów.”

6

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Zdanie jest faktem, gdyż jego to główny przekaz stwierdza, iż premier Thaci „zapewniał”; opinią zaś jest samo zapewnienie, gdyż jest ono formą oczekiwania czy też požądania czegoś. Nie może być jednak w jakikolwiek sposób faktem.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

7

Zdanie 4.

„Wieczorem w powietrze **wystrzelono** 80 ton fajerwerków.”

8

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Słowo „wystrzelono” wskazuje na przeszłe wydarzenie.

9

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 5.

„Atmosfera była **gorąca**, ale – wbrew wcześniejszym obawom – **pokojowa**.”

10

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Słowa „gorąca” i „pokojowa” są oceną, a zatem wyrażają opinię.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 6.

„**Udało się.**”

11

12

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Ocena wydarzeń z Prisztiny, a zatem opinia.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

13

Zdanie 7.

„Ale **chwile próby dopiero przed** europejskim noworodkiem, bo **niepodległość będzie miała smak słodko-kwaśny**, jak wino „Niepodległość”, które knajpy, bary i restauracje strumieniami i zupełnie darmo rozlewały świętującym na ulicach Albańczykom.”

14

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Ocena przyszłości stanowi o opiniowym charakterze tego zdania, choć rozlewanie wina to z pewnością fakt. Ma w tej wypowiedzi jednak charakter uzupełniający.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

15

Zdanie 8.

„– **To największy dzień** w naszej historii!”

16

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Historia miała wiele dni, więc określenie „największy” zawsze jest wyrazem opinii.

17

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 9.

„Nie liczę na cuda, ale **bez niepodległości nic by się tu nie zmieniło** – raduje się Vlora Rexhepi, która w centrum świętowała wczoraj ze znajomymi, mimo trzaskającego mrozu.”

18

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Główny przekaz to opinia o relacji między stanem suwerenności a przyszłością. Część druga (po słowach „raduje się”) pełni jedynie funkcję pomocniczą.

19

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 10.

„Nawet tacy jak ona, młodzi i nowocześni mieszkańcy Prisztiny **założyli tradycyjne albańskie białe czapki, których nigdy nie noszą**, uznając za przejaw prowincjonalizmu.”

20

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Wskazanie określonego wydarzenia.

21

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 11.

„Vlora i jej rówieśnicy **liczą na szybkie zmiany**,
tymczasem **niemal wszystko** – całe państwo –
trzeba zbudować od nowa.”

22

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt i opinia

Jedno zdanie złożone z dwóch zdań
równorzędnych. Pierwsza część zdania to fakt
(wskazanie, na co liczą), druga część zdania to
opinia (słowo „wszystko” – można mieć
odmienne zdanie).

23

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 12.

„Kosowscy Albańczycy **mają już dość tego**, że ich słabi przywódcy od ośmiu lat głównie tylko wykonują polecenia szefów lokalnej misji ONZ.”

24

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Zwrot „mają już dość” wyraża ocenę, stąd też jest opinią; dalsza część zdania jest w zasadzie opisem słowa „tego”.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

25

Zdanie 13.

„**46 proc. pomocy trafiającej do bałkańskiego kraju idzie na pensje** przedstawicieli instytucji międzynarodowych, którzy tu pracują.”

26

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Podanie danych, a zatem wskazanie na istnienie określonego faktu.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

27

Zdanie 14.

„W dwumilionowym kraju około **70 proc. społeczeństwa to ludzie przed trzydziestką**, którzy ze swoim tymczasowym dokumentem podróży wydanym przez ONZ bez wiz **mogą jechać tylko do Albanii, Macedonii i Czarnogóry.**”

28

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Pierwsza część zdania ma nadrzędny charakter i wskazuje na określone dane demograficzne. Druga (podrzędna) ma charakter faktu, gdyż wskazuje na istniejące kwestie prawne.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

29

Zdanie 15.

„– **Żyjemy jak w klatce**, mam nadzieję, że niedługo to się skończy – mówi 23-letni Ahmet.”

30

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Ocena obecnej sytuacji życiowej Albańczyków z Kosowa.

31

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 16.

„Nowe państwo **ma ułatwiony start do życia**: już od lat społeczność międzynarodowa pompuje tutaj setki milionów dolarów.”

32

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Opinia

Ewidentna opinia – ocena faktu otrzymywania wielomilionowej pomocy finansowej.

33

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Zdanie 17.

„Jeszcze przed deklaracją niepodległości
uznanie Kosowa zapowiedziały USA oraz
większość krajów Unii Europejskiej.”

34

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Wskazanie na wyrażoną w przeszłości
deklarację.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

35

Zdanie 18.

„**W pierwszej kolejności mają to zrobić** Francja,
Niemcy, Włochy i Wlk. Brytania.”

36

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Fakt

Zwrot „mają to zrobić” nie ma charakteru
powinnościowego, ale opisowy; oznacza: „w
przeszłości oficjalnie wyraziły taką gotowość”.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje notatki:

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem zawierającym komentarz do analizy przedstawionych zdań.
Porównaj z nim swoje notatki.

Agnieszka Skieterska i Tomasz Bielecki, *Kosowo jest już niepodległe*, „Gazeta Wyborcza”, 18.02.2008 r.
Plik o rozmiarze 92.80 KB w języku polskim

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P10Au5qFY>

Komentarz do analizy

Analizowany opis składa się z 18 zdań, z czego osiem ma charakter faktu, dziewięć – charakter opinii, zaś jedno jest zdaniem złożonym z dwóch zdań równorzędnych, z których jedno jest opinią, a drugie faktem.

Jeśli chodzi o zdania będące faktami, o ich charakterze przesądza przytoczenie zdarzeń, które zaistniały w przeszłości (na przykład wykupienie spotów reklamowych, wystrzelenie fajerwerków, założenie tradycyjnych czapek). W przypadku zdania 14, składającego się ze zdania nadrzędnego i podrzędnego, obie części mają charakter faktu.

Natomiast zdania o charakterze opinii zawierały ocenę czegoś, choć nie zawsze było to jednoznaczne. Trudność mogło sprawić już pierwsze zdanie, które przez większość czytających zostałoby odebrane jako fakt. Na czym jednak polega jego opiniowy charakter? Otóż „dumny, niepodległy i wolny” nie są tym samym, co żółty czy twardy. Jednostronna deklaracja niepodległości – jak sama nazwa wskazuje – jest deklaracją, a zatem wyrażeniem woli. Jednak o tym, czy rzeczywiście niepodległość zostanie uznana, za wcześnie mówić. Gdyby zdanie brzmiało: „Dziś wyraziliśmy naszą wolę posiadania własnego, wolnego i niepodległego państwa”, byłoby faktem. Kluczowe byłoby bowiem sformułowanie „wyrazić wolę”, które rzeczywiście się dokonało.

Także w przypadku zdania 5 mógł nasuwać się wniosek, że jest to fakt. Bo czyż można sobie wyobrazić inny nastrój w takich okolicznościach? Ale słowa „gorąca” i „pokojowa” to wyraz czyjegoś przekonania. Szczególnie w przypadku tego drugiego słowa ktoś o narodowości serbskiej mógłby uważać, że było inaczej. Mało tego, opiniowy charakter

tej wypowiedzi podkreśla zwrot „wbrew wcześniejszym obawom”, gdyż ów przywołany Serb mógłby uznać, że atmosfera potwierdziła obawy serbskiej mniejszości Kosowa.

W przypadku pozostałych zdań, które mają charakter opinii, sprawa jest bardzo klarowna. Zostało zatem do omówienia zdanie 11, które ma dwojaki charakter: w pierwszej części wskazuje na fakt (Albańczycy liczą na szybkie zmiany), a w drugiej wyraża opinię (niemal wszystko trzeba zbudować od nowa).

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

W dostępnych źródłach znajdź dwa teksty publicystyczne na temat Kosowa i wypisz z nich dwa przykłady stwierdzeń, które zawierają fakty, i dwa, które są opiniami.

Fakty:

Opinie:

Ćwiczenie 2

Wskaż wypowiedź, która nie jest opinią.

☐

Znaczenie Polski – jako kluczowego partnera przy jej instalowaniu – naturalnie wzrasta.

☐

A teraz, gdy jesteśmy pewni, że Iran i Korea Północna już niedługo będą mieć broń nuklearną, owe programy zostały już zupełnie skompromitowane.

☐

Pomoc amerykańska dla Polski wynosi tylko 30 mln dol., w porównaniu z 2 mld, które dostają od USA, np. Egipt czy Izrael.

☐

Stosunki z Polską ostatnimi czasy nie były najważniejszą sprawą dla Ameryki.

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy poniższe zdanie jest faktem, czy opinią. Uzasadnij odpowiedź.

My, neokonserwatyści, nigdy nie wierzyliśmy, że dyplomatyczne programy kontrolowania broni i różne embarga cokolwiek dają.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 4

Rozstrzygnij, czy poniższe zdanie to fakt, czy opinia. Uzasadnij odpowiedź.

Nawet nie wiedziałem, że to taka mała kwota!

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

II. Społeczeństwo obywatelskie.

Uczeń:

7) krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń czy procesów; formułuje własną opinię w oparciu o poznane fakty; rozpoznaje przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje fragmenty tekstu publicystycznego Agnieszki Skieterskiej i Tomasza Bieleckiego *Kosowo jest już niepodległe* i wskazuje zawarte w nich fakty oraz opinie;
- dokonuje selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego;
- przedstawia wnioski z analizy materiału.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z fragmentem „Wprowadzenie do analizy” zawartym w sekcji „Przeczytaj”, aby móc aktywnie uczestniczyć w zajęciach, analizować przedstawione treści i rozwiązywać zadania.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III” i celów zajęć.
2. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Fakt czy opinia – jak je odróżnić? Część III”. Prosi uczestników zajęć o wykonanie ćw. 1 z sekcji „Przeczytaj”.
3. Uczniowie wykonują zadanie z sekcji „Przeczytaj”: analizują fragmenty artykułu Agnieszki Skieterskiej i Tomasza Bieleckiego *Kosowo jest już niepodległe* i wskazują, które zdania według nich przedstawiają fakty, a które opinie. Następnie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej wyniki dla całej klasy.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z multimedium w sekcji „Schemat interaktywny”. Wspólnie określają, które ze zdań są faktami, a które opiniami i uzasadniają swoje odpowiedzi. Mogą przy tym dyskutować i wymieniać się opiniami. Po analizie każdego zdania nauczyciel odsłania odpowiedzi, aby uczniowie mogli zweryfikować swoją pracę.
2. Na koniec tego etapu zajęć uczniowie weryfikują swoje odpowiedzi udzielone w ćw. 1 w sekcji „Przeczytaj”.
3. Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy i wykonują ćw. 1 w sekcji „Audiobook”: w źródłach internetowych szukają tekstów publicystycznych dotyczących Kosowa,

a w nich przykładów zdań, które przedstawiają fakty i wyrażają opinie. Każdy z członków grupy omawia jeden przykład na forum klasy.

4. Praca z audiobookiem „Komentarz do analizy”. Po wysłuchaniu materiału, uczniowie dyskutują o tym, co sprawiło im największe trudności w określaniu, czy cytowane zdania z artykułu są faktem, czy opinią.

Faza podsumowująca:

1. W ramach utrwalenia zdobytych umiejętności uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia interaktywne. Wspólne omówienie odpowiedzi.
2. Chętne/wybrane osoby dokonują podsumowania zajęć ze swojego punktu widzenia.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- A. Skieterska, T. Bielecki, *Kosowo jest już niepodległe*, „Gazeta Wyborcza”, 18 lutego 2008 r.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać schemat interaktywny i audiobook do przygotowania własnej prezentacji dotyczącej faktów i opinii w tekstach publicystycznych.